

le Belgiene Unite (1790-1792) și de Luxemburg (1795).

Capitolul II, mai mic ca dimensiuni, cuprinde emisiuni ale seniorilor de: Bouillon, Cambrai, Cugnon, Flandra, Liège, Reckheim și Stavelot.

Din capitolul III ne atrag atenția în mod deosebit monedele emise de orașele Gueldre, Utrecht, Deventer, Kampen, Zwole, Maastricht, Thorn, care sînt mai frecvent întîlnite în descoperirile monetare de pe teritoriul țării noastre.

Ultimul capitol este consacrat evoluției tipurilor monetare emise în Republica Provinciilor Unite ale Țărilor de Jos, în perioada anilor 1575-1795. Astfel sînt grupați cronologic, tipologic și teritorial: scuzi, taleri, ducați, reali, florini, cu multiplii și submultiplii lor.

La sfîrșitul catalogului se adaugă un tabel conținînd cifre aproximative de monede emise, pe provincii, pe tipuri și, respectiv, pe ani (pe emisiuni).

Catalogul beneficiază de trei liste de indici, foarte eficiente în găsirea informației dorite: a) indice de țări și locuri; b) indice de personaje; c) indice de denumiri (nume de monede).

În final, după tabla de materii, se adaugă planșele cu reproduceri, a căror calitate grafică se ridică la cel mai înalt nivel, ca, de altfel, calitatea grafică a întregului volum.

În anul 1975, ca urmare a unei preocupări constante de perfecționare a propriei opere, A. Delmonte a publicat un "Supplement au Benelux d'Argent", apărut la Amsterdam în aceleași condiții ca volumul de bază (trilingv și avînd condiții grafice identice). În acest supliment au fost inserate acele tipuri noi de monede care au fost descoperite după data apariției volumului din 1967, descoperiri datorate, în cea mai mare măsură, recuperării tezaurilor dintr-o serie de epave ale unor nave scufundate acum două-trei secole.

În supliment este inserat și un mic tabel prin care se corectează cîteva erori strecurate în index-urile volumului din 1967. Este și aceasta o dovadă a minuției cu care A. Delmonte a înțeles să-și desăvîrșească opera pentru a o face tot mai utilă unui larg cerc de specialiști.

Nu putem încheia aceste rînduri fără a observa că lucrarea "Le Benelux d'Argent" din 1967, împreună cu suplimentul ei din 1975, constituie pentru cercetătorul român de specialitate un prețios și actual material de referință, avînd în vedere că majoritatea tipurilor monetare prezentate de A. Delmonte au cunoscut o circulație de frecvență apreciabilă și pe teritoriul țării noastre, talerul-leu, împămîntenit la noi, generînd chiar denumirea monedei românești.

FLORIN ȘERBĂNESCU

*** "HAMBURGER BEITRÄGE ZUR NUMISMATIK", Heft 24/26, 1970/72, herausgegeben von Walter Hävernich und Gert Hatz, Museum für hamburgische Geschichte, Abt. Münzkabinett, Verlag Lütcke und Wulff, Hamburg, 1977, 492 p.+ 10 ilustrații.

Reținem cu interes apariția volumului 24/26, 1970-72 "Contribuții

numismatice hamburgheze" editat de Cabinetul numismatic al Muzeului de istorie din Hamburg.

Revista, publicată sub îngrijirea lui Walter Hävernick și Gert Hatz, se bucură de colaborarea multor cercetători vest-germani și străini, care tratează o largă arie de probleme. Volumul cuprinde studii de specialitate însoțite de o tablă de ilustrații, rapoarte de descoperiri, discuții și note bibliografice pe marginea unor lucrări recente și în anexă un registru de autori, precum și lista colaboratorilor. În continuare, vom prezenta succint conținutul studiilor de specialitate.

Studiul "Aliajul miliariesionului bizantin și problema rebaterii argintului islamic" (p.9-36), de A.A.Gordus și D.M.Metcalf, analizează prin mijloace de investigație moderne 174 de miliariesia alese eşalonat de-a lungul evoluției acestei monede. Rezultatele analizei, redată sintetic într-un tabel, pun în evidență o fluctuație relativ mare a titlului aliajului folosit, de la 88-90% argint în sec.VIII-IX, la peste 96% argint începând cu domnia lui Vasile I (după anul 867), pentru ca apoi, urmând un curs paralel cu acela al monedelor de aur, proporția de argint să se diminueze lent, dar continuu. Rebaterea miliariesionilor s-a efectuat în special pornindu-se de la monedele arabe din perioada Abbasizilor, iar din analize s-a reținut prezența unor mici cantități de aur (0,6-0,8%).

Următoarele două articole cercetează separat o temă comună: aspecte ale tipologiei și provenienței denarilor germani din sec.al XI-lea. Studiul lui V.M.Potin, intitulat "Cifiva denari germani rari din sec. al XI-lea, aflați în colecția muzeului Ermitaj din Leningrad" (p.37-44), se ocupă de cîșiva denari rari, cum sînt cei de la Hildesheim, Worms și Passau, bătuti în timpul domniei lui Heurik III (1046-1056). Al doilea studiu, "Observații privind unele monede germane din sec.al XI-lea" (p.45-70), redactat de G.Hatz, prezintă mai multe tipuri de denari, bătuti în Lorena și Franconia între 973 și 1071, a căror emiterie o atribuie atelierelor episcopale de acolo.

Informații privind și trecutul monedelor cu circulație în Transilvania cuprinde cercetarea lui L.Husszár, intitulată "Guldenul de aur maghiar în circulația monetară din evul mediu" (p.71-88). După ce în secolele anterioare din Ungaria se exporta aur sub formă de lingouri, începînd cu sec.al XIV-lea sînt bătuti după modelul Florenței floriniei. Gradul de cerere pe piață și cursul monedelor de aur au înregistrat variații apreciable, cunoscînd perioadele de apogeu sub domnia regilor Carol Robert și Matei Corvinul. Galbenii ungurești s-au răspîndit în multe țări europene; sub numele de "ughi" (galben unguresc) ei au fost cunoscuți și folosiți curent și în Moldova și Tara Românească. În tabelul în care sînt indicate tezaurele monetare descoperite în exteriorul hotarelor Ungariei feudale, autorul citează, după un lung șir de descoperiri din centrul și vestul Europei, numai două (!) tezaure: Brănești și Căldărușari. Articolul "Firlingii hamburghezi din sec. al XIV-lea" (p.89-99) tratează aspecte interesante ale apariției și evoluției firlingului (germ. Vierling), monedă divizionară de patru creițari. Bătut în 1336, firlingul conținea un aliaj de cupru-argint, în care argintul era atît de puțin,

Încă se putea spune că moneda era de fapt din aramă. Primit cu neîncredere de populație, firlingul a fost introdus în circulație pe diferite canale, ajungându-se către sfârșitul sec. al XIV-lea, când experimentul se întrerupe, la mari cantități aflate pe piață, care, la finele anilor financiar, se regăseau în casieria orașului, așa cum se arată în tabelul anexat studiului.

Intr-un studiu bazat pe o minuțioasă cercetare a izvoarelor de epocă, intitulat "Noi cercetări privind dublii șilingi contramarcăți de la începutul sec. al XVII-lea" (p. 101-150), N. Klüssendorf se referă la împrejurările ce au determinat pe principii germani să procedeze la contramarcarea dubliilor șilingi. Autorul prezintă însemnele folosite de diferite orașe la contramarcare, exemplificând în special cu localități din zonele Mecklemburg și Saxonie. Pornind de la frecvența sporită a descoperirilor unor astfel de șilingi în anumite regiuni se afirmă că măsura contramarcării a fost mai efectivă în nord-vestul Germaniei și mai puțin efectivă la est de Elba.

În studiul referitor la "Monede europene în circulația monetară din Gruzia în sec. XV-XVIII" (p. 151-162), R. V. Kebuladze valorifică date interesante cu privire la relațiile comerciale și diplomatice, oglindite în descoperiri monetare dintre Gruzia și respectiv Veneția (în a doua jumătate a sec. al XV-lea) și, mai ales, Polonia în sec. XVI-XVII; în legătură cu ultimele, pune și circulația talerilor, precum și a monedelor mici de argint, orți și polturaki. Studiul, care este un capitol din lucrarea aceluiași autor, apărută în 1971 la Tblissi, înfățișează pe scurt frecvența și conținutul descoperirilor monetare.

Articolul de mai mare întindere (p. 163-209) al lui H. D. Kahl, intitulat "Istoria monetară germană după 1600, oglindită în cataloagele de colecții și ilustrațiile din anii 1967-1972/73", se ocupă de materialele, apărute în intervalul de timp indicat, care tratează probleme ale trecutului monetar german. Astfel, sînt discutate, în subcapitole, cataloagele de monede emise după 1871 ("Reichsmünze"), în prima parte a sec. al XIX-lea (seriile "Jäger", "Hobria"), lucrarea lui William D. Craig "Coins of the World 1750-1850", "Marele catalog numismatic german", apărut în ediție revizuită și completată la München în 1973, precum și cataloagele "Herinek" referitoare la istoria monetară austriacă între 1740-1969. În încheiere autorul discută și trei lucrări privitoare la taleri, dintre care menționăm, pentru informațiile noi din trecutul nostru monetar ce ar putea fi utilizate, pe cea a lui Rudolf Vogelhuber, intitulată "Talerii casei arhiducale Habsburg între 1484-1896".

Din rîndul studiilor de mai mică amploare, menționate ca atare în volum, evidențiez pe cel al lui H. J. Graf, intitulat "Pe ce căi au sosit în nord monedele vest-islamice în timpul vikingilor?" (p. 215-220), în care autorul întreprinde o succintă critică a izvoarelor de epocă care prezentau proveniența monedelor din metal prețios ajunse în Scandinavia. Autorul trage concluzia, dovedită prin descoperiri, că în afara drumului varegilor, monedele din statele arabe din nordul Africii și din Spania au pătruns prin nordul Spaniei și Franța în Scandinavia.

Contribuția nemijlocită a monedelor la fixarea mai bună a datei unor evenimente, altminteri incertă (în speță bătălia de la Himera în anul 485 f.e.n.), reiese din articolul lui C.M.Kraay, "Cronologie numismatică siciliană: un răspuns profesorului Chantrains" (p. 211-214).

Discuțiile și notele bibliografice asupra celor mai importante lucrări numismatice de dată recentă sînt grupate după perioadele istorice la care se referă lucrările recenzate: generale, antice, Bizanț, evul mediu, epoca modernă, medalii. Ele au meritul deosebit de a prezenta, într-o formă sintetică, principalele idei cuprinse în studiile și lucrările analizate, informînd pe această cale pe toți cei ce se interesează de numismatică asupra ultimelor cîștiguri științifice ale acestei discipline. Nu putem încheia prezentarea revistei fără a remarca calitatea grafică deosebită a planșelor anexate.

ROBERT PĂIUȘAN

*** "NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY", LXXVI-LXXVII, 1977-1978, editat de "A Magyar Numizmatikai Társulat", Budapeșt, 1978, 152 p. și XIII pl.

Numărul mai sus-indicat al cunoscutei reviste de numismatică conține 16 lucrări în limba maghiară (cu rezumate în limba germană și engleză), un studiu al numismatului ceh Karel Castelin, descoperiri monetare (p.127), recenzii (p.129-138) asupra unor lucrări apărute în ultimii ani (între acestea, două din R.S.România, p.130, 135-136), o listă de lucrări ce tratează probleme de numismatică privitoare la R.P.Ungaria (p.139-149), informații numismatice din ziarele și reviste maghiare (p.143-144) și o cronică despre activitatea societății numismatice din R.P.Ungaria între anii 1975-1976, perioadă în care evenimentul cel mai important a fost organizarea, între 13-19 septembrie 1976, în colaborare cu "Societatea de arheologie și numismatică din Polonia" a "Simpozionului Internațional de Numismatică", cu tema: "Falsificarea și copierea monedei în antichitate și evul mediu", la care s-au prezentat un număr mare de comunicări de către specialiști de prestigiu (p.150-151. Au avut de asemenea succes expozițiile organizate cu ocazia Congresului FIDEM în 1977, precum și interesanta medalie emisă de cea de a 75-a aniversare a "Societății Numismatice Maghiare" (p.152, pl.XIII/3-4). Tematica articolelor ne oferă o imagine despre preocupările multilaterale și despre eforturile numismaților maghiari de a lămuri probleme controversate sau de a aduce date noi privind istoria monetară a Ungariei. Dintre acestea ne vom opri asupra următoarelor:

1. "Zur Frage der Kolonialen Münzprägung von Viminacium" (p.19-25), unde M.Bakos, examinînd greutatea, diametrul și aliajul monedelor, ajunge la concluzia că nominalele de bronz emise la Viminacium diferă din punct de vedere metrologic de emisiunile monetăriei de la Roma și ca atare ele nu pot fi considerate ca echivalente ale sesterțiului, dupondius-ului și asului. (La aceeași concluzie am ajuns și noi cu ocazia studierii monedelor cu legenda PROVINCIA DACIA AN...; vezi SCN, V,